

**Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
факультет історичний**

кафедра архівознавства, спеціальних історичних та правознавчих дисциплін

1. Загальна інформація про курс

Назва курсу, мова викладання	Конституційне право України, українська
Викладачі	Семенюк-Прибатень Анна Вікторівна, старший викладач, т. 0979095895
Профайл викладачів	http://kaf-archives.kpnu.edu.ua/semeniuk-a-v/
Е-mail:	semanya31@ukr.net
Сторінка курсу в MOODLE	https://moodle.kpnu.edu.ua/course/view.php?id=3696
Консультації	Очні консультації на протязі семестру: 24.09.2020-1год. 15.10.2020-1год. 19.11.2020-1год.

2. Анотація до курсу

У системі національного права провідною галуззю є конституційне право України. Цій галузі притаманні риси, характерні для всієї системи права: нормативність, формальна визначеність, спрямованість на досягнення певного правового результату, можливість захисту правових приписів засобами державного впливу тощо.

Тому відповідно до навчальних планів здобувачам ступеня вищої освіти бакалавр денної форм навчання 014 Середня освіта (Історія) за освітньо-професійною програмою Середня освіта (Історія та правознавство) викладається навчальна дисципліна «Конституційне право України».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є Конституція України та її розвиток; конституційний лад і його закріплення в Конституції України; основи правового статусу людини і громадянина, громадянство України, правове становище іноземців та осіб без громадянства, правовий статус біженців; конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина; народне волевиявлення; конституційна система органів державної влади; конституційно-правовий статус Верховної Ради України; конституційно-правовий статус Президента України; конституційно-правовий статус органів виконавчої влади в Україні; конституційні засади судової влади та прокуратури в Україні; територіальний устрій України; конституційні засади місцевого самоврядування.

3. Мета та цілі курсу

Метою вивчення дисципліни є надання знань, умінь, здатностей:

- а) науково-юридична: закласти та сформувати у студентів знання з провідної галузі національного права України, її норм та інститутів, а також дати чітке уявлення щодо їх органічних зв'язків з окремими галузями права;
- б) загальноосвітня: вивчення історичних передумов конституційного процесу в Україні та впливу конституційного права України на всі галузі права та міжгалузеві зв'язки, вплив на державотворчі процеси в Україні;
- в) виховна: сприяти формуванню патріотизму, громадсько-політичної та правової культури майбутнього правознавця.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Конституційне право України» є набуття студентами знань, умінь і здатностей (компетенції) ефективно реалізовувати набуті теоретичні знання на практиці. Завданням вивчення дисципліни є також детальне вивчення Конституції України, конституційних законів та інших нормативно-правових актів, що являються джерелами галузі конституційного права України.

4. Формат курсу

Стандартний очний курс.

5. Результати навчання

За підсумками вивчення курсу студент повинен:

Знати :

- знання та розуміння правових доктрин, теорій, політико правових ідей, принципів та системи джерел конституційного права, методів правового регулювання, історії виникнення та еволюції конституційно-правових інститутів конституційного права України;
- визначати і розрізняти головні, загальні і початкові інститути конституційного права, конституційні принципи правового статусу людини і громадянина, класифікувати види прав і свобод людини і громадянина;
- здатність до формулювання та аналізу різних підходів до регулювання та закріплення правового статусу людини і громадянина в різних країнах, види поколінь прав людини, інституту демократії, особливостей закріплення системи органів державної влади та місцевого самоврядування, форми правління, територіального устрою, правового режиму;
- здатність характеризувати та структурувати конституційно-правові інститути, види виборчих систем, моделі судової системи та конституційного контролю , систему органів публічної влади;

- знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, практики Європейського суду з прав людини, сучасних тенденцій розвитку конституціоналізму;
- формулювання та розуміння конституційних цінностей і принципів людської гідності, свободи, рівності, верховенства права, демократії, сучасних концепцій прав людини;
- здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми при оцінюванні різних конституційних актів, що регулюють конституційно-правові відносини;
- здатність аналізувати проблеми правового регулювання конституційно-правових інститутів (або їх відсутність чи неналежне правове регулювання) та вміння формулювати та обґрунтовувати різні правові позиції щодо їх ефективності або потреби в реформуванні;
- вирішувати практичні завдання з навчальної дисципліни демонструючи застосування набутих теоретичних знань на практиці.

Вміти:

ПРН-1: Мислити абстрактно й аналітично, синтезувати загальні знання з конституційного права для досягнення цілей професійної діяльності.

ПРН-2: Вільно оперувати юридичними поняттями та термінами, розуміти базові теоретико-правові підходи, на основі яких здійснюється тлумачення та застосування норм і принципів права, та визначати тенденції його розвитку.

ПРН-3: Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел, аналізувати їх та узагальнювати у відповідності до наукових критеріїв.

ПРН-4: Застосовувати одержані знання й уміння при вирішенні практичних завдань.

ПРН-10: Виявляти в подіях і фактах міжнародного життя тенденції та закономірності, формулювати їх та визначати пов'язані з ними майбутні можливості й ризики.

6. Обсяг і ознаки курсу

Найменування показників	Характеристика навчального курсу
	денна форма навчання
Освітня програма, спеціальність	Історія та правознавство, 014 Середня освіта (Історія)
Рік навчання/ рік викладання	1-й /2020
Семестр вивчення	1-й
нормативна/вибіркова	нормативна
Кількість кредитів ЄКТС	4 кредити ЄКТС
Загальний обсяг годин	120 год.
Кількість годин навчальних занять	48 год.
Лекційні заняття	28 год.
Практичні заняття	20 год.
Семінарські заняття	0 год.
Лабораторні заняття	0 год.
Самостійна та індивідуальна робота	72 год.
Форма підсумкового контролю	іспит

7. Пререквізити курсу

Дана дисципліна в межах спеціальності 014 Середня освіта (Історія) пов'язана з такими навчальними дисциплінами: «Правознавство», «Конституційне право України та зарубіжних країн» тощо.

8. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

Вивчення курсу не потребує використання програмного забезпечення, крім загальноновживаних програм і операційних систем.

9. Політики курсу

Відвідання занять.

Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. За об'єктивних причин навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Література.

Уся література, яку студенти не можуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

Схема курсу

Дата / кількість акад. год.	Тема, план	Форма заняття	Завдання, год	Термін виконання
21 вересня 2020р. 2 год./ 29 жовтня 2020р.	<p>ТЕМА №1. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО – ПРОВІДНА ГАЛУЗЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ</p> <p>1. Поняття та предмет галузі конституційного права. Місце та роль конституційного права в системі національного права України.</p> <p>2. Конституційно-правові норми та їх специфіка. Підстави класифікації та види конституційно-правових норм.</p> <p>3. Конституційно-правові принципи та інститути.</p> <p>4. Поняття, структура та специфіка конституційно-правових відносин.</p> <p>5. Поняття та система джерел конституційного права України.</p> <p>6. Відповідальність в конституційному праві.</p> <p>7. Предмет, система, джерела та функції науки конституційного права.</p>	Лекція/практичне заняття	Лекція, мультимедійний матеріал у Moodle/ Усне опитування, вирішення завдань, обговорення ситуаційних завдань Робота з навчально-методичною літературою, законодавством та практикою його застосування конспектування, вирішення завдань та ситуативних задач.	

<p>23 вересня 2020р. 2 год./ 4 листопада 2020р. 2 год.</p>	<p>ТЕМА №2. КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РОЗВИТОК 1. Поняття, ознаки та предмет конституції. 2. Структура та види конституцій. 3. Основні положення теорії конституціоналізму: сутність, функції, риси та юридичні властивості конституції. Охорона конституції. 4. Історія конституційного розвитку України. 5. Порядок прийняття, введення в дію Конституції України та внесення до неї змін. 6. Поняття, основні етапи та головні напрямки новітньої конституційної реформи в Україні.</p>	<p>Лекція/ практичне заняття</p>	<p>Лекція, мультимедійний матеріал у Moodle/ Усне опитування, вирішення завдань, обговорення ситуаційних завдань Робота з навчально-методичною літературою, законодавством та практикою його застосування конспектування, вирішення завдань та ситуативних задач.</p>	
<p>24 вересня 2020р. 2 год./ 11 листопада 2020р. 2 год.</p>	<p>ТЕМА №3. КОНСТИТУЦІЙНИЙ ЛАД І ЙОГО ЗАКРІПЛЕННЯ В КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ 1. Поняття конституційного ладу та його співвідношення з суспільним та державним ладом. 2. Закріплення загальних засад конституційного ладу в Конституції України. 3. Народний суверенітет і його співвідношення з національним і державним суверенітетом. Форми здійснення народовладдя. 4. Форма правління, територіального устрою та державно-правового режиму згідно Конституції України. 5. Україна - суверенна і незалежна держава, демократична, правова,</p>	<p>Лекція/ практичне заняття</p>	<p>Лекція, мультимедійний матеріал у Moodle/ Усне опитування, вирішення завдань, обговорення ситуаційних завдань Робота з навчально-методичною літературою, законодавством та практикою його застосування конспектування, вирішення завдань та ситуативних задач.</p>	

	<p>соціальна держава. 6. Конституція про основні функції і обов'язки Української держави. 7. Захист конституційного ладу України.</p>			
<p>30 вересня 2020р. 2 год./ 18 листопада 2020р. 2 год.</p>	<p>ТЕМА №4. ОСНОВИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА. ГРОМАДЯНСТВО УКРАЇНИ. ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ІНОЗЕМЦІВ ТА ОСІБ БЕЗ ГРОМАДЯНСТВА. ПРАВОВИЙ СТАТУС БІЖЕНЦІВ</p> <p>1. Поняття та види правових статусів людини і громадянина. Поняття та елементи конституційного правового статусу людини та громадянина. 2. Основні принципи правового статусу людини і громадянина та їх конституційне закріплення. 3. Громадянство України: поняття, ознаки, принципи. 4. Належність, набуття та припинення громадянства України. 5. Повноваження органів, організацій і посадових осіб по вирішенню питань громадянства України. Виконання рішень, прийнятих з питань громадянства України. 6. Поняття правового статусу іноземців та осіб без громадянства. Правове регулювання перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні. 7. Відповідальність іноземців та осіб без громадянства за порушення законів України. 8. Правовий стан біженців в Україні.</p>	<p>Лекція/ практичне заняття</p>	<p>Лекція, мультимедійний матеріал у Moodle/ Усне опитування, вирішення завдань, обговорення ситуаційних завдань Робота з навчально-методичною літературою, законодавством та практикою його застосування конспектування, вирішення завдань та ситуативних задач.</p>	

<p>1 жовтня 2020р. 2 год./ 25 листопада 2020р. 2 год.</p>	<p>ТЕМА № 5. КОНСТИТУЦІЙНІ ПРАВА, СВОБОДИ ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА 1. Поняття, природа та риси конституційних прав та свобод людини і громадянина. 2. Класифікація конституційних прав і свобод людини і громадянина. 3. Конституційні гарантії захисту та практичного здійснення прав та свобод людини і громадянина. 4. Конституційні обов'язки людини і громадянина. Класифікація конституційних обов'язків людини і громадянина.</p>	<p>Лекція/ практичне заняття</p>	<p>Лекція, мультимедійний матеріал у Moodle/ Усне опитування, вирішення завдань, обговорення ситуаційних завдань Робота з навчально-методичною літературою, законодавством та практикою його застосування конспектування, вирішення завдань та ситуативних задач.</p>	
<p>7 жовтня 2020р. 2 год./ 25 листопада 2020р. 2 год.</p>	<p>ТЕМА № 6. НАРОДНЕ ВОЛЕВИЯВЛЕННЯ 1. Поняття та види виборів, їх соціальні функції. 2. Виборче право і виборча система. Особливість виборчої системи України. 3. Конституційні принципи виборчого права України. 4. Виборчий процес в Україні: поняття та стадії, законодавче регулювання стадій виборчого процесу. 5. Поняття та види референдумів, їх соціальні функції. 6. Предмет референдуму. Призначення та проведення референдумів. 7. Відповідальність за порушення виборчих прав громадян.</p>	<p>Лекція/ практичне заняття</p>	<p>Лекція, мультимедійний матеріал у Moodle/ Усне опитування, вирішення завдань, обговорення ситуаційних завдань Робота з навчально-методичною літературою, законодавством та практикою його застосування конспектування, вирішення завдань та ситуативних задач.</p>	

<p>8 жовтня 2020р. 2 год./ 27 листопада 2020р. 2 год.</p>	<p>ТЕМА № 7. КОНСТИТУЦІЙНА СИСТЕМА ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ 1. Державний механізм та державний апарат України. 2. Поняття та ознаки органу державної влади. 3. Конституційна система органів державної влади України. 4. Принципи організації і діяльності державних органів України та їх закріплення в Конституції України.</p>	<p>Лекція/ практичне заняття</p>	<p>Лекція, мультимедійний матеріал у Moodle/ Усне опитування, вирішення завдань, обговорення ситуаційних завдань Робота з навчально-методичною літературою, законодавством та практикою його застосування конспектування, вирішення завдань та ситуативних задач.</p>	
<p>15 жовтня 2020р. 2 год./ 27 листопада 2020р. 2 год.</p>	<p>ТЕМА № 8. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ 1. Верховна Рада України — парламент України. Поняття та ознаки парламенту. Види парламентів. 2. Чисельний склад та структура Верховної Ради України. Строки повноважень ВРУ. Дostroкове припинення повноважень ВРУ. 3. Компетенція та акти Верховної Ради України. 4. Статус народного депутата України. 5. Сесія Верховної Ради України. Розгляд питань на пленарних засіданнях Верховної Ради України. 6. Комітети і комісії Верховної Ради України: склад, порядок формування, функції та повноваження. 7. Посадові особи Верховної Ради України.</p>	<p>Лекція/ практичне заняття</p>	<p>Лекція, мультимедійний матеріал у Moodle/ Усне опитування, вирішення завдань, обговорення ситуаційних завдань Робота з навчально-методичною літературою, законодавством та практикою його застосування конспектування, вирішення завдань та ситуативних задач.</p>	

	<p>8. Поняття та стадії законодавчого процесу. Особливості проходження конституційних законів.</p> <p>9. Депутатські фракції, коаліція депутатських фракцій, Погоджувальна рада депутатських фракцій у Верховній Раді України.</p> <p>10. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини: функції та повноваження.</p>			
<p>21 жовтня 2020р. 2 год./ 2 грудня 2020р. 2 год.</p>	<p>ТЕМА № 9. ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ</p> <p>1. Місце і роль Президента України в механізмі державної влади.</p> <p>2. Компетенція Президента України.</p> <p>3. Строк повноважень Президента України. Конституція України про підстави і порядок дострокового припинення повноважень Президента України.</p> <p>4. Апарат та акти Президента України.</p> <p>5. Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим.</p>	<p>Лекція/ практичне заняття</p>	<p>Лекція, мультимедійний матеріал у Moodle/ Усне опитування, вирішення завдань, обговорення ситуаційних завдань</p> <p>Робота з навчально-методичною літературою, законодавством та практикою його застосування конспектування, вирішення завдань та ситуативних задач.</p>	
<p>22,28 жовтня 2020р. 4 год./ 4 грудня 2020р. 2 год.</p>	<p>ТЕМА № 10. КАБІNET МІНІСТРІВ УКРАЇНИ, ІНШІ ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ</p> <p>1. Поняття, ознаки та система виконавчої влади в Україні.</p> <p>2. Конституційний статус Кабінету Міністрів України.</p>	<p>Лекція/ практичне заняття</p>	<p>Лекція, мультимедійний матеріал у Moodle/ Усне опитування, вирішення завдань, обговорення ситуаційних завдань</p> <p>Робота з навчально-методичною літературою, законодавством та практикою його</p>	

	<p>3. Склад та порядок формування Кабінету Міністрів України.</p> <p>4. Компетенція Кабінету Міністрів України.</p> <p>5. Акти Кабінету Міністрів України.</p> <p>6. Припинення повноважень Кабінету Міністрів України.</p> <p>7. Апарат Кабінету Міністрів України.</p> <p>8. Центральні органи виконавчої влади.</p> <p>9. Місцеві органи виконавчої влади: система, порядок формування, повноваження.</p>		застосування конспектування, вирішення завдань та ситуативних задач.	
<p>4, 11 листопада 2020р. 4 год./ 9 грудня 2020р.</p>	<p>ТЕМА № 11. КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ СУДОВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ. КОНСТИТУЦІЙНИЙ СУД УКРАЇНИ. ПРОКУРАТУРА.</p> <p>1. Судова влада. Конституційні принципи та засади правосуддя.</p> <p>2. Система судових органів України.</p> <p>3. Місце Конституційного Суду України в механізмі державної влади.</p> <p>4. Склад, порядок формування та повноваження Конституційного Суду України.</p> <p>5. Процедура розгляду справ Конституційним Судом України.</p> <p>6. Суди загальної юрисдикції: система та компетенція.</p>	Лекція/ практичне заняття	Лекція, мультимедійний матеріал у Moodle/ Усне опитування, вирішення завдань, обговорення ситуаційних завдань Робота з навчально-методичною літературою, законодавством та практикою його застосування конспектування, вирішення завдань та ситуативних задач.	

	<p>7. Спеціалізовані суди: система та компетенція.</p> <p>8. Конституційний статус суддів та судочинство в Україні.</p> <p>9. Вища рада правосуддя: порядок формування, склад та компетенція.</p> <p>10. Конституційні основи організації і діяльності прокуратури.</p>			
<p>18 листопада 2020р. 2 год./ 11 грудня 2020р.</p>	<p>ТЕМА № 12. ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ УКРАЇНИ</p> <p>1. Поняття та конституційні засади територіального устрою України.</p> <p>2. Система адміністративно-територіально устрою України.</p> <p>3. Конституційно-правовий статус Автономної Республіки Крим.</p> <p>4. Конституційно-правовий статус Верховної Ради Автономної Республіки Крим.</p> <p>5. Рада міністрів Автономної Республіки Крим.</p> <p>6. Гарантії та забезпечення статусу і повноважень Автономної Республіки Крим.</p>	<p>Лекція/ практичне заняття</p>	<p>Лекція, мультимедійний матеріал у Moodle/ Усне опитування, вирішення завдань, обговорення ситуаційних завдань</p> <p>Робота з навчально-методичною літературою, законодавством та практикою його застосування</p> <p>конспектування, вирішення завдань та ситуативних задач.</p>	

Рекомендовані джерела інформації

1. Актуальні проблеми конституційного права України: підручник /за заг. ред. проф. Олійника А.Ю. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 554 с.

2. Бакуменко В. Д. Теоретичні засади державного управління : [навч. посіб.] / В. Д. Бакуменко, Л. М. Усаченко, О. В. Червякова ; за заг. ред. Л. М. Усаченко. К. : Інтерсервіс, 2013. 174 с.
3. Годованець В.Ф., Головін А.С. Конституційне право України: навч. посіб./ В.Ф.Годованець, А.С.Головін. К.: ДП "Видавничий дім "Персонал", 2011. 384 с.
4. Демиденко В.О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні (у схемах): Посібник. К.: КНТ, 2007. 440 с.
5. Демків, Роман Ярославович. Конституційне право України [Текст] : курс лекцій / Р. Я. Демків ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Л. : [б. в.], 2012. 331 с.
6. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні : підручник / І. І. Бодрова, С. В. Болдирев, В. О. Величко та ін. ; за ред. С. Г. Серьогіної. Вид. 2-ге перероб. та допов. Харків : Право, 2011. 360 с.
7. Державне управління : підруч. : у 2 т. / [ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) та ін.] ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. К. ; Дніпропетровськ : НАДУ, 2012. Т. 1. 2012. 564 с.
8. Державне управління, державна служба і місцеве самоврядування: Монографія / Кол.авт.; За заг. ред. проф. О.Ю. Оболенського. Хмельницький: "Поділля", 1999. 570 с.
9. Камінська Н. В. Місцеве самоврядування: теоретико-історичний і порівняльно правовий аналіз : навч. посіб. / Н. В. Камінська. Київ : КНТ, 2010. 232 с.
10. Колодій А. М. Державне будівництво і місцеве самоврядування в Україні / А. М. Колодій, А. Ю. Олійник. Вид. 2-ге перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2007. 504 с.
11. Конституційне право України: Підручник / За заг. Ред.. В.Л. Федоренка. 4-е вид., перероб. і доопр.; перемога проф.. В.М.Шаповала. К., 2012. 727 с.
12. Конституційне право України : підручник / В. І. Чушенко, І. Я. Заяць. Вид. 2-ге допов. і перероб. Київ : Ін юре, 2009. 548 с.
13. Конституційне право України : навч. посіб. / Ю. Г. Барабаш, Л. К. Байрачна, І. І. Дахова та ін. ; за заг. ред. Ю. Г. Барабаша. Харків : Право, 2012. 304 с.

14. Конституційне право України : [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко; М-во освіти і науки України, М-во юстиції України. 2-ге вид., переробл. та доопрац. К.: Всеукр. асоц. видавців «Правова єдність»: Алерта: КНТ: ЦУЛ, 2010. 429 с.
15. Конституційне право України. Академічний курс: Підручник: У 2 т. Т 2. / За загальною редакцією Ю.С. Шемшученка. К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. 800 с.
16. Конституційне право України. Повний курс [Текст]: навч. посіб. / О. В. Совгиря, Н. Г. Шукліна. 2-ге вид., перероб. і допов. К. : Юрінком Інтер, 2012. 541 с.
17. Конституційне право України. Посібник для підготовки до іспиту / Ю. Г. Барабаш, Л. К. Байрачна, І. І. Дахова та ін. ; за заг. ред. Ю. Г. Барабаша. Х.: Право, 2012. 304 с.
18. Конституційне право України: Підручник / за заг. ред. В. Л. Федоренка. 4-е вид., перероб. і доопр.; передмова проф. В. М. Шаповала. К.: 2012. 727 с.
19. Конституційне право України: прагматичний курс :навч. посіб. / М. В. Афанасьєва, Ю. Ю. Бальцій, Ю.Д. Батан (та ін.); за заг. ред.. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова Одеса: Юридична література, 2017. 256 с.
20. Конституційне право України: темат. слов. / М-во внутр. справ України, Харк. нац. ун-т внутр. справ, Херсон. юрид. ін-т; [упоряд.: Галуцько В. В. та ін.; за ред. В. В. Галуцька] Херсон: Херсон. міська друк., 2010. 131 с.
21. Корнієнко М. І. Муніципальне право України. Концептуальні та організаційно-правові питання : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. І. Корнієнко. Київ : Алерта, 2005. 143 с.
22. Кравченко В. В. Конституційне право України : навч. посіб. / Кравченко В. В. – Вид. 6-е виправ. та допов. Київ: Атіка, 2009. 608 с.
23. Кравченко В. В. Муніципальне право України : підручник / В. В. Кравченко, М. В. Пітцик. Київ: Атіка, 2003. 672 с.
24. Курс лекцій з питань законотворчості [Текст]: навч. посіб. / [Копиленко О. Л. та ін.]; за ред. О. Л. Копиленка, О. В. Богачової ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. К.: Леся, 2011. 455 с.
25. Муніципальне право України : [підруч.] / за ред. М. О. Баймуратова. [2-ге вид., доп.]. К. : Правова єдність, 2009. 720 с.

26. Погорілко В.Ф., Федоренко В.Л. Конституційне право України: Підручник / за заг. В.Л. Федоренка. 4-е вид., перероб. І доопр. К.: Видавництво Ліра. К., 2012. 576 с.

27. Федоренко В. Л. Конституційне право України : підручник до 20-ої річниці Конституції України та 25-ої річниці незалежності України / В. Л. Федоренко. Київ : Ліра К, 2016. 616 с.

28. Фрицький О. Ф. Конституційне право України : підручник / О. Ф. Фрицький. Київ : Юрінком Інтер, 2003. 536 с.

Інтернет-ресурси

29. <http://rada.gov.ua/> – сайт Верховної ради України;

30. <http://www.rada.kiev.ua> – Бібліотека Верховної Ради України

31. <http://zakon.rada.gov.ua> – Законодавство України

32. <http://www.president.gov.ua> – офіційне інтернет-представництво Президента України

33. <http://www.nbuv.gov.ua/> – сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського;

34. <http://irbis-nbuv.gov.ua> – сайт Національної юридичної бібліотеки України;

35. <http://www.unidroit.org/> – сайт УНІДРУА;

36. <http://www.uncitral.org/> – сайт ЮНСІТРАЛ;

37. <http://www.hcch.net/> – сайт Гаазької конференції з міжнародного приватного права;

38. http://www.law.nyu.edu/library/foreign_intl/ – база посилань Школи права Університету Нью-Йорка;

39. <http://www.washlaw.edu/forint/> – база посилань Бібліотеки Школи права Університету Уошбурна;

40. <http://memory.loc.gov/law/GLINv1/GLIN.html> – база посилань Бібліотеки конгресу США;

41. <http://wwwsecure.law.cornell.edu/world/> – база посилань Інституту правової інформації Корнельської школи права.

11. Система оцінювання та вимоги

Обов'язкова присутність на лекційних заняттях, активність впродовж семестру, відвідування/відпрацювання усіх практичних занять, виконання інших видів робіт, передбачених навчальним планом з цієї дисципліни є допуском до складання екзамену.

Перескладання.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу керівника курсу за наявності поважних причин.

Поточний і модульний контроль 1 (30 балів)		ІНДЗ	Іспит (100 балів)
Поточна оцінка за модуль	МКР	10 балів	40 балів
26 балів	24 балів		